การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในเขตทหาร: กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวทางทหาร จังหวัดลพบุรี

The Development of Tourism Route for Connecting Tourist Attraction in Military Tourism Area: A case study of the Military Tourism Area in Lopburi Province

ชนิษฐา ใจเป็ง[1]

Chanistha Jaipeng[1]

[1]**อาจารย์ประจำสาขาวิชาการการจัดการท่องเที่ยวและบริการ คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยคริสเตียน**

[1]Lecturer of Tourism and Hospitality Management Multidisciplinary College Christian University

E-mail: peeup@hotmail.com

Received: September 18, 2020

Revised: October 12, 2020

Accepted: November 2, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาและพัฒนาเส้นทางการทองเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในเขตทหาร จังหวัดลพบุรี ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการลงพื้นที่เพื่อสำรวจเส้นทางการทองเที่ยว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เลือกแบบเจาะจง โดยเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในเขตทหารพื้นที่ลพบุรี จำนวน 120 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และแบบบันทึกภาคสนาม

ผลการศึกษาพบว่า แหล่งท่องเที่ยวในเขตทหารของหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ ศูนย์การทหารปืนใหญ่ และศูนย์การบินทหารบก มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวในเขตทหาร เนื่องจากมีทรัพยากรที่เอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยว รวมถึงบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ อีกทั้งสถานที่ท่องเที่ยวในเขตทหาร สามารถจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวและเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในเขตทหารได้หลากหลายมากขึ้น ทั้งนี้ผลการวิจัยไดเส้นทางท่องเที่ยวจำนวน 3 เส้นทาง คือเส้นทางที่ 1 เส้นทางหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ ไป ศูนย์การทหารปืนใหญ่ และศูนย์การบินทหารบก เส้นทางที่ 2 เส้นทางศูนย์การทหารปืนใหญ่ ไป ศูนย์การบินทหารบก และหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ และเส้นทางที่ 3 เส้นทางศูนย์การบินทหารบก ไป ศูนย์การทหารปืนใหญ่ และหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ

คำสำคัญ : เส้นทางการท่องเที่ยว, การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว, แหล่งท่องเที่ยวทางทหาร

Abstract

Research on " The Development of Tourism Route for Connecting Tourist Attraction in Military Tourism Area: A case study of the Military Tourism Area in Lopburi Province" aims to study and develop tourism routes of the Military Tourism Area in Lopburi Province. The research methodology is a qualitative research in which data is collected from interviewees and surveying the tourism routes. The Purposive sampling method is used to determine samples that are the group of 120 persons relating to the tourism. Research tools are the interview form and the field records.

The research found that Military Tourism Area of the Special Warfare Command, the Royal Thai Army Aviation Center and the Artillery Center have tourism potential in Military Tourism Area due to diversity of conducive tourism resources along with personnel with expertise. Moreover, the tourist attraction of Military Tourism Area in Lopburi Province showed that it can be arranged more versatile program for Military Tourism Area and can be presented tourism route for connecting tourist attraction of the Military Tourism Area in Lopburi. There are 3 tourism routes from the research as follows: 1) the route of Special Warfare Command – Royal Thai Army Aviation Center – Artillery Center; 2) the route of Royal Thai Army Aviation Center – Artillery Center – Special Warfare Command; and 3) the route of Artillery Center – Royal Thai Army Aviation – Special Warfare Command

Key words: Tourism Route, Connecting Tourist Attraction, Military Tourism Area

บทนำ

การท่องเที่ยวในเขตทหารเป็นการท่องเที่ยวภายใต้แนวคิด “สนุกสนาน ท้าทาย คุ้มค่าและปลอดภัย” พร้อมจัดกิจกรรมให้ความรู้เชิงประวัติศาสตร์ และกิจกรรมสันทนาการให้ร่วมสนุกในแบบทหารซึ่งนับเป็นสินค้าด้านหนึ่งของตลาดการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มที่ต้องการสัมผัสประสบการณ์การท่องเที่ยวแนวผจญภัย รูปแบบการฝึกทางทหารและประวัติศาสตร์ทางด้านทหาร การท่องเที่ยวในเขตทหารได้เริ่มต้นขึ้น โดยมีแนวความคิดที่จะให้ทหารเปิดค่ายทหารที่มีศักยภาพ เป็นแหล่งท่องเที่ยวให้ประชาชนได้เข้ามาพักผ่อนเที่ยวชมสถานที่ต่าง ๆและได้สัมผัสประสบการณ์การท่องเที่ยวแนวผจญภัยรูปแบบการฝึกทางทหาร ซึ่งเป็นจุดขายสำคัญ(สำนักงานการท่องเที่ยวกองทัพบก, 2544 : 1) แหล่งท่องเที่ยวในเขตทหารเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความน่าสนใจและแตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวอื่นทั่วไป เพราะมีความหลากหลายทั้งในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม การผจญภัยและการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ที่สามารถนำมารวมไว้ในแหล่งท่องเที่ยวแห่งเดียวกันได้อย่างสอดคล้อง ซึ่งการท่องเที่ยวในแต่ละค่ายทหารนั้นจะแตกต่างกันไปตามสภาพที่ตั้ง อีกทั้งยังมีความปลอดภัยสูง เนื่องจากมีเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านคอยให้คำแนะนำและดูแลการประกอบกิจกรรม มีอุปกรณ์สำหรับการประกอบกิจกรรมแต่ละกิจกรรมที่ได้มาตรฐาน จึงถือได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวในเขตทหารเป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกประเภทหนึ่งที่สมควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวมากขึ้น (บรรจบ มูลเชื้อ, 2563 : 290)

จังหวัดลพบุรี เป็นจังหวัดที่มีแห่งความหลากหลายและมีความเจริญทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง โดยมีหลักฐานทางโบราณสถานและโบราณวัตถุที่สามารถชี้ให้เห็นถึงการพัฒนาทางวัฒนธรรมมากมายโดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ นอกจากแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์แล้ว ลพบุรียังเต็มไปด้วยพื้นที่ทหารมากรองจากกรุงเทพฯ เพราะมีการย้ายหน่วยทหารตั้งแต่สมัย จอมพล ป. พิบูลสงคราม มาตั้งไว้ที่นี่ เพราะเห็นว่าเป็นจุดศูนย์กลางของประเทศ หน่วยทหารที่มีการจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวในส่วนของหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ มีพิพิธภัณฑ์ทหารรบพิเศษ ตั้งอยู่หน้ากรมรบพิเศษที่ 1 ป่าหวายเป็นแหล่งรวบรวมประวัติศาสตร์ทางการทหารและวีรกรรมของหน่วยรบพิเศษ นอกจากนี้ยังมีการท่องเที่ยวแบบทรหดผจญภัยคือที่ค่าย A03 ขณะที่แหล่งท่องเที่ยวภายใน ศูนย์การทหารปืนใหญ่ มีการจัดแสดงผลงานของ จอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ยังมีพิพิธภัณฑ์อื่น ๆ อีก ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ศูนย์การทหารปืนใหญ่, พิพิธภัณฑ์ ฯพณฯ พลเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา พิพิธภัณฑ์ ฯพณฯ จอมพล ป. พิบูลสงคราม, พิพิธภัณฑ์อาวุธทหารปืนใหญ่ อุทยานต้นไม้ประจำจังหวัด อุทยานต้นไม้ในพระพุทธประวัติและวรรณคดีไทยและมีสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนหลายแห่ง ส่วนศูนย์การบินทหารบก ยังมีพิพิธภัณฑ์การบินทหารบกมีการจัดแสดงอากาศยานที่เคยเข้าประจำการของกองทัพบกในแบบต่าง ๆ รวมทั้งภารกิจที่เคยไปปฏิบัติการตามสมรภูมิ รวมทั้งจำลองสนามบินและอากาศยานมาตั้งแสดงไว้ในตัวอาคารเป็นการจัดแสดงเกี่ยวกับเกียรติประวัติของนักบินและวิวัฒนาการการบิน

จากสภาพบริบทข้างต้น นับว่าช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดลพบุรีได้เป็นอย่างดี และมีแนวโน้มเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากมีต้นทุนที่เข้มแข็ง ทั้งทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ โดยทั้งนี้กลุ่มนักท่องเที่ยวหลักได้แก่ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาในรูปแบบของการอบรมสัมมนา และการเข้าค่ายพักแรม ซึ่งในปัจจุบันมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในมุมกลับกัน การท่องเที่ยวพัฒนาและเติบโตขึ้นอย่างกระจุกตัวเพียงบางแห่งเท่านั้น โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวในเขตทหารที่ได้รับการประชาสัมพันธ์เท่านั้น แต่สถานที่อื่น ๆ ยังมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมไม่มากนัก อีกทั้งความยุ่งยากในการเข้า–ออก ยังเป็นข้อจำกัดอีกประการหนึ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวทั่วไปเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทางทหารได้น้อย ใน

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาว่า แหล่งท่องเที่ยวในเขตทหารในพื้นที่ลพบุรีสามารถจัดเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาความเชื่อมโยงของแหล่งท่องเที่ยวในเขตทหารได้อย่างไรโดยใช้กรอบความเชื่อมโยงทางด้านภูมิศาสตร์ เพื่อให้เกิดการอำนวยความสะดวกและเกิดการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวในเขตทหารต่าง ๆ ทั่วทั้งจังหวัดอย่างยั่งยืน เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยวในเขตทหาร จังหวัดลพบุรี
2. เพื่อศึกษาความเชื่อมโยงของแหล่งท่องเที่ยวในเขตทหาร จังหวัดลพบุรี
3. เพื่อพัฒนาเส้นทางการทองเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในเขตทหาร จังหวัดลพบุรีในกรอบความเชื่อมโยงด้านภูมิศาสตร์

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการจัดการเส้นทางการท่องเที่ยว

วิภาวรรณ ปิ่นแก้ว (2551: 14) กล่าวว่า การจัดเส้นทางการท่องเที่ยวหมายถึงการกำหนดเส้นทางเพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าชมจุดที่น่าสนใจตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้อย่างง่ายสะดวกและปลอดภัยรวมทั้งยังได้รับความรู้และเพลิดเพลินควบคู่กันไป บางครั้งเส้นทางการท่องเที่ยวอาจเกิดขึ้นจากการที่นักท่องเที่ยวหลายหลายกลุ่มใช้เส้นทางเดิม ๆ อยู่เป็นประจำซึ่งอาจจะเป็นเส้นทางรถยนต์ทางเท้าทางเรือหรือทางอื่น ๆ ที่อาจใช้ร่วมกับเส้นทางสัญจรปกติของเมือง หรืออาจเป็นการกำหนดเส้นทางขึ้นมาใหม่โดยเฉพาะ การกำหนดเส้นทางสัญจรเพื่อการท่องเที่ยวควรสำรวจและสังเกตการณ์จากพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวประกอบกับแนวโน้มที่ควรจะเป็นในการจัดเส้นทางโดยเริ่มต้นจากการพิจารณาตำแหน่งของแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ ภายในเมือง แล้วจัดลำดับความสำคัญและความน่าสนใจ จากนั้นจึงพิจารณาความสามารถในการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เข้าด้วยกันซึ่งการจัดเส้นทางสัญจรเพื่อการท่องเที่ยวอาจกำหนดในลักษณะวงจรบรรจบ คือการที่จุดเริ่มต้นและจุดท่องเที่ยวสุดท้ายไม่ซ้ำเส้นทางกัน ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวได้พบเห็นสิ่งแปลกใหม่และเกิดความเพลิดเพลินตลอดเส้นทางโดยไม่ต้องย้อนกลับไปยังเส้นทางเดิมอีกซึ่งอาจจะจัดให้มีการเดินทางในสองลักษณะ เช่นเริ่มต้นด้วยการเดินเท้าและเปลี่ยนเป็นการสัญจรทางเรือในขากลับ เป็นต้น

วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรืองและคณะ (2547 : 12) กล่าวถึง การจัดเส้นทางสัญจรเพื่อการท่องเที่ยวไว้ว่า การจัดเส้นทางสัญจรเพื่อการท่องเที่ยว คือเส้นทางที่กำหนดขึ้นเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถพบเห็น หรือเข้าชมจุดที่น่าสนใจตามแห่งท่องเที่ยวต่างๆ ได้ง่าย สะดวก ปลอดภัย ได้รับความรู้และความเพลิดเพลินจากเส้นทางที่จัดทำขึ้น เส้นทางท่องเที่ยวอาจเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ จากการที่นักท่องเที่ยวหลายๆ กลุ่มใช้เส้นทางเดิมซ้ำอยู่เป็นประจำ เส้นทางท่องเที่ยวนี้อาจเป็นเส้นทางรถยนต์ ทางเท้า ทางเรือ หรือทางอื่นๆ อาจใช้ร่วมกับเส้นทางสัญจรปกติของเมืองหรืออาจเป็นการกำหนดเส้นทางขึ้นมาเฉพาะเป็นพิเศษ

การท่องเที่ยวในเขตทหาร

จากแผนยุทธศาสตร์การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตทหารกองทัพบก (พ.ศ.2561-2564) ที่ให้ความสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยว บุคลากรการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้และกระจายรายได้สู่ชุมชนในหน่วย

ทหาร รวมทั้งการเตรียมความพร้อมสำหรับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวสู่การเติบโตในอนาคต และการลงทุนเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ระหว่างภาครัฐและเอกชน ซึ่งแนวคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตทหาร ประกอบด้วย การท่องเที่ยวเพื่อการนันทนาการและผจญภัย, การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้, การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพและการกีฬา, การท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจและธรรมชาติ, การท่องเที่ยวเพื่อการประชุมและนิทรรศการ และการท่องเที่ยวเพื่อความรับผิดชอบและการตอบแทนทางสังคม บนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้จะทำให้นักท่องเที่ยวมีทางเลือกมากขึ้นในการท่องเที่ยว พักผ่อน และร่วมกิจกรรมนันทนาการ อีกทั้งการเปิดพื้นที่หน่วยงานราชการทหารให้คนทั่วไปได้เข้าเยี่ยม จะเป็นการเชื่อความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประชาชนทั่วไป และกองทัพบกอีกด้วย (ชนิษฐา ใจเป็ง, 2562 : 2)

การท่องเที่ยวในเขตทหาร “Army Land” ประกอบด้วยการท่องเที่ยวใน 7 รูปแบบ ของการท่องเที่ยวในเขตทหาร ดังนี้ (คมชัดลึก, 2562)

รูปแบบที่ 1 การท่องเที่ยวเพื่อสันทนาการ และผจญภัย

รูปแบบที่ 2 การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

รูปแบบที่ 3 การท่องเที่ยวเพื่อการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาผู้นำ การละลายพฤติกรรม สร้างความสัมพันธ์ในองค์กร เพื่อการพัฒนาบุคลากรขององค์กร

รูปแบบที่ 4 การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพและกีฬา

รูปแบบที่ 5 การท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจธรรมชาติที่สวยงาม พร้อมที่พักตากอากาศ

รูปแบบที่ 6 การท่องเที่ยวเพื่อการประชุมและนิทรรศการ และการจัดงานแสดงสินค้าต่างๆ

รูปแบบที่ 7 การท่องเที่ยวเพื่อความรับผิดชอบ และการตอบแทนสังคม ช่วยเหลือสังคม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติป่าและน้ำ

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในทหาร จังหวัดลพบุรี ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตทหารของหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ จำนวน 40 คน ศูนย์การบินทหารบก จำนวน 40 คน ศูนย์การทหารปืนใหญ่ จำนวน 40 คน รวมจำนวน 120 คน ซึ่งเป็นทั้งผู้ที่เป็นฝ่ายบริหารในกองกิจการพลเรือนและฝ่ายปฏิบัติการในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตทหาร อาทิ ครูฝึก และนายทหารนำชม

ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวในเขตทหาร จังหวัดลพบุรี พื้นที่ความรับผิดชอบของหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ, ศูนย์การบินทหารบก และ ศูนย์การทหารปืนใหญ่

ขอบเขตด้านเนื้อหา/ประเด็น

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพทั่วไป และ กิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตทหารแต่ละพื้นที่ในจังหวัดลพบุรี เพื่อนำผลจากการศึกษามากำหนดเส้นทางในการเชื่อมโยงท่องเที่ยวในเขตทหาร จังหวัดลพบุรี

1. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย รวมระยะเวลา 12 เดือน

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบบันทึกภาคสนาม เป็นแบบบันทึกสภาพแวดล้อม สภาพทั่วไปและบริบทที่เกี่ยวข้องขณะสัมภาษณ์และการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวในเขตทหาร เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพ ประวัติความเป็นมา รวมถึงองค์ประกอบพื้นฐานต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยวในเขตทหาร ทั้งนี้รวมถึงการสังเกตโดยการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตทหารแต่ละพื้นที่ในจังหวัดลพบุรี และการสังเกตโดยไม่เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตทหารแต่ละพื้นที่ในจังหวัดลพบุรี

2. แบบสัมภาษณ์ เป็นการกำหนดโครงสร้างและเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการศึกษา และศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์ในการวิจัย โดยข้อคำถามในการสัมภาษณ์เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวในเขตทหารของแต่ละหน่วย การสั่งการ หน้าที่ความรับผิดชอบ การเตรียมการ การจัดกิจกรรม ปัญหาและอุปสรรคในการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยว และความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวในเขตทหาร ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมของสำนวนภาษาและหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) แล้วนำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องและเชื่อถือได้ และเพื่อพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ โดยการหาข้อมูลจากหลายฝ่ายหรือใช้วิธีการหลายวิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็นเดียวกัน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ดังนี้

ข้อมูลปฐมภูมิ การเก็บข้อมูลปฐมภูมิมาจาก 1) การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 120 คน ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบรายบุคคลแบบเผชิญหน้า โดยมีการขออนุญาตอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ตามความสะดวก ใช้แบบสัมภาษณ์ เครื่องบันทึกเสียงร่วมกับแบบบันทึกภาคสนาม 2) การจดบันทึก โดยการบันทึกภาคสนามผู้วิจัยจะทำการบันทึกในแบบบันทึกภาคสนามทั้งในขณะที่เก็บข้อมูลและ การบันทึกข้อมูลจากการสังเกต ในขณะสัมภาษณ์ 3) การสังเกตโดยใช้ทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วม คือการที่ผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตทหารแต่ละพื้นที่ในจังหวัดลพบุรี ผ่านกระบวนการสามขั้น คือ การสังเกต การซักถาม และการจดบันทึก เพื่อให้ได้ข้อมูลจริงจากผู้ถูกสังเกตและและการสังเกตโดยไม่เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตทหารแต่ละพื้นที่ในจังหวัดลพบุรี โดยใช้วิธีการสังเกตตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และจดบันทึกในแบบบันทึกภาคสนาม โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2563 ถึง 31 กรกฎาคม 2563

ข้อมูลทุติยภูมิ การเก็บข้อมูลทุติยภูมิมาจากการค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยและบทความทางวิชาการ ตำรา เอกสาร วารสาร รวมทั้งเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับ Army Land การท่องเที่ยวในเขตทหาร จังหวัดลพบุรีจากแหล่งต่างๆ เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์เชิงเนื้อหาให้ครอบคลุมทุกมิติและเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์การวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วางกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร ซึ่งประกอบด้วย แนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยและบทความทางวิชาการ ตำรา เอกสาร วารสาร รวมทั้งเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับ งานวิจัย ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

2. ข้อมูลจากภาคสนาม จากการสัมภาษณ์ การสำรวจ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม โดยการวิเคราะห์ข้อมูลได้ทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บข้อมูล โดยการเก็บข้อมูลจะอาศัยประเด็นคำถามในแบบสัมภาษณ์เป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการประมวลผล และวิเคราะห์ภาพรวม

3. การตรวจสอบข้อมูล โดยทำการตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วนสมบูรณ์ และแยกประเภทข้อมูลให้เรียบร้อย เพื่อให้ได้ข้อมูลรายละเอียดข้อเท็จจริง และข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องจัดหมวดหมู่และวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ และการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า เพื่อนำข้อมูลทั้งหมดมาเขียนรายงานการวิจัยในเชิงพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยวในเขตทหาร และศึกษาความเชื่อมโยงของแหล่งท่องเที่ยวในเขตทหาร จังหวัดลพบุรี รวมถึงการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในเขตทหารที่เหมาะสมกับบริบทของจังหวัดลพบุรี สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยวในเขตทหาร จังหวัดลพบุรี

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวในหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ ศูนย์การบินทหารบก และศูนย์การทหารปืนใหญ่ พบว่า แหล่งท่องเที่ยวในเขตทหาร จังหวัดลพบุรี มีศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยวสูงมาก ทั้งในเรื่องประวัติศาสตร์ วิวัฒนาการทางด้านการทหาร รวมถึงทรัพยากรและสถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ที่ดูแลโดยหน่วยของทหารที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงาน ได้แก่ สำนักงานท่องเที่ยวศูนย์การทหารปืนใหญ่, สำนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยว หน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ และ สำนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยว ค่ายสมเด็จพระศรีนครินทรา ดังนี้

1.1 ศูนย์การทหารปืนใหญ่ ในอดีตเป็นหน่วยทหารที่พัฒนาจากสนามยิงปืนโคกกระเทียมเป็นกรมจเรทหารปืนใหญ่ เมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ.2460 และวันที่ 8 เมษายน พ.ศ.2495 ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามว่า "ค่ายพหลโยธิน" เพื่อเป็นอนุสรณ์ความดีของพลเอกพหลพยุหเสนา(พจน์ พหลโยธิน) ซึ่งได้รับยกย่องให้เป็นเชษฐบุรุษของทหารปืนใหญ่ประเทศไทย ในวันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2497 ได้พัฒนาจากกรมจเรทหารปืนใหญ่เป็น "ศูนย์การทหารปืนใหญ่" ศูนย์การทหารปืนใหญ่มีแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ทั้งด้านการทหาร การปกครองอื่นๆ อีกมากมาย ต่อมาได้จัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์ทหารตั้งแต่ พ.ศ.2501 คือ พิพิธภัณฑ์ทหารศูนย์การทหารปืนใหญ่ ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกองวิทยาการศูนย์การทหารปืนใหญ่ พิพิธภัณฑ์ตั้งอยู่ภายในตึกกองบัญชาการบนเขาน้ำโจน (ตึกชาโต้) เป็นสถาปัตยกรรมแบบฝรั่งเศสมีลักษณะคล้ายป้อมปราการที่แข็งแกร่ง กำแพงตึกหนา แบ่งห้องเป็นสัดส่วน รูปทรงที่ดูหนักแน่น และการใช้วัสดุก่อสร้างธรรมชาติเช่น ก้อนหินก้อนใหญ่มาก่อผนัง ทำให้อาคารนี้มีลักษณะเด่นที่แปลกไม่เหมือนใคร และด้วยรูปลักษณ์ดังกล่าวที่ทำให้เหมือนปราสาทฝรั่งโบราณจึงเรียกกันอีกอย่างหนึ่งว่าตึกชาโต้ หรือตึกปราสาท ตึกนี้สร้างขึ้นในปี พ.ศ.2487 ตามความดำริของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี จอมพล ป. พิบูลสงคราม วัตถุประสงค์ของท่านในการก่อสร้างอาคารนี้คือเพื่อใช้เป็นที่ตรวจการณ์ สำหรับสอนผู้ตรวจการณ์หน้าให้กับหลักสูตรต่างๆ ที่เข้ามาศึกษาในโรงเรียนทหารปืนใหญ่ เป็นตึกรับรองผู้บังคับบัญชาชั้นสูงและแขกผู้มีเกียรติชาวต่างประเทศ ดังนั้นอาคารจึงประดับสัญลักษณ์ของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม คือรูปไก่และคฑาไขว้ ภายในอาคารชั้นล่างประกอบด้วยห้องรับแขก ห้องยุทธการ ส่วนชั้นบนเป็นห้อง

ทำงาน ห้องเรียน ห้องบรรยาย และห้องพักผ่อน รวมทั้งมีหลุมหลบภัยใต้ดินที่มีอุโมงค์สำหรับหลบหนีไปยังเชิงเขาน้ำโจน ได้ อีกทั้ง พิพิธภัณฑ์พลเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา พิพิธภัณฑ์แห่งนี้ ได้จัดที่บ้านพักของท่าน จัดเป็นห้องต่างๆ ได้แก่ ห้องรับแขก ห้องส่วนตัว มีตู้ของใช้เสื้อผ้า และห้องเก็บของ, ตึกพิพิธภัณฑ์อนุสรณ์ 111 ปี ฯพณฯ พระยาพหลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) ภายในพิพิธภัณฑ์ ส่วนใหญ่จะเป็นภาพของที่ระลึก เหรียญตราและชุดเครื่องแบบพิพิธภัณฑ์อาวุธทหารปืนใหญ่ เป็นที่เก็บรวบรวมปืน และอาวุธยุทโธปกรณ์ของทหารปืนใหญ่ อาทิเช่น ปืนใหญ่โบราณ ปืนใหญ่มหาชัย ปืนใหญ่มหาฤกษ์ ปืนใหญ่โบราณเนื้อทองเหลือง ปืนใหญ่ภูเขาเบอร์ 51 เป็นต้น, อนุสรณ์สถาน จอมพล ป.พิบูลสงคราม ปรับปรุงจากบ้านพักนายทหารสัญญาบัตร หมายเลข 59 สร้างในปี พ.ศ. 2481 ซึ่งเป็นบ้านพักของ ฯพณฯ จอมพล ป.พิบูลสงคราม ในขณะที่ ฯพณฯ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสมัยแรก อนุสาวรีย์ จอมพล ป.พิบูลสงคราม จัดสร้างขึ้นเมื่อพ.ศ. 2522 เพื่อเป็นอนุสรณ์ระลึกถึงคุณงามความดีของ ฯพณฯ ที่มีต่อประเทศชาตินานัปการ, อนุสาวรีย์ พลเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา ที่จัดสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2503 เพื่อเป็นอนุสรณ์ระลึกถึงคุณงามความดีของ ฯพณฯ ผู้ซึ่งได้รับการยกย่องให้เป็น "เชษฐบุรุษ"ของไทย, หลวงพ่อเขาน้ำโจน เป็นพระพุทธรูป หินทรายปางนาคปรก สมัยลพบุรี เป็นที่เคารพสักการบูชาของชาวค่ายพหลโยธินและบริเวณใกล้เคียง เป็นพระพุทธรูปที่มีความเก่าแก่และงดงามอย่างยิ่ง และยังมีศูนย์อนุรักษ์กระบือไทย อุทยานพฤกษศาสตร์ และอุทยานต้นไม้ในพุทธประวัติและวรรณคดีไทยเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา

1.2 หน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ กองทัพบกเริ่มแรกได้จัดตั้งกองพันทหารพลร่มขึ้นเป็นครั้งแรกที่ บ้านป่าหวาย ตำบลป่าตาล อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เมื่อ พ.ศ.2497 และได้มีวิวัฒนาการมาเป็นหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษในปัจจุบัน ทั้งนี้หน่วยรบพิเศษเป็นหน่วยทหารที่มีความสำคัญยิ่งหน่วยหนึ่งของกองทัพบกไทยมาทุกยุคทุกสมัย ในปี พ.ศ. 2537 พลเอกวิมล วงศ์วานิช ผู้บัญชาการทหารบก(ผบ.ทบ.) ได้ตระหนักถึงความสำคัญของทหารรบพิเศษ จึงได้อนุมัติให้จัดตั้งพิพิธภัณฑ์ทหารรบพิเศษขึ้นเพื่อเป็นแหล่งรวบรวมประวัติศาสตร์ทางทหาร และวีรกรรมของทหารรบพิเศษที่ได้เสียสละเลือดเนื้อและชีวิต เพื่อปกป้องเอกราชของชาติ ซึ่งมีการจัดแบ่งไว้เป็นสัดส่วน เช่น การจัดแสดงอาวุธ การจัดแสดงถึงการพัฒนาหน่วยรบพิเศษ การจัดแสดงที่เกี่ยวกับการฝึก–การศึกษาของหน่วยรบพิเศษ รวมถึงการปฏิบัติการรบในหลากหลายรูปแบบ และยังมีการจัดสร้างวงเวียนพลร่มป่าหวาย ซึ่งเป็นที่ตั้งของอนุสาวรีย์ของทหารพลร่ม แต่งเครื่องแบบพร้อมรบ และที่อนุสาวรีย์นี้มีรายชื่อ บรรดานายทหารผู้กล้า ยอมพลีชีพเพื่อชาติ เพื่อปกป้องแผ่นดินไทยไว้ให้ลูก หลาน และอนุชนรุ่นหลัง ให้มีที่อยู่อาศัยอย่างสุขสบาย นอกจากนี้ยังมีการท่องเที่ยวแบบทรหดผจญภัย คือ ที่ค่าย A03 ที่มีการทดสอบกำลังใจ 16 สถานี การดำรงชีพในป่าของทหารรบพิเศษ การกระโดดหอสูง 34 ฟุตเสมือนการกระโดดจากเครื่องบินจริง การไต่หน้าผาจำลอง การยิงปืน การข้ามสะพานเชือกที่อ่างเก็บน้ำซับเหล็ก และสถานที่ท่องเที่ยวใหม่ล่าสุด การจำลองการลอยตัวจากการกระโดดร่มจากอากาศยาน อุโมงค์ลมทางดิ่งแบบปิด ณ สถานีฝึกการลอยตัว โรงเรียนสงครามพิเศษ หรือกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบนันทนาการที่ สวนสัตว์ลพบุรี สวนสัตว์ชื่อดังของลพบุรีที่ดูแลและรับผิดชอบโดยหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ รวมถึงศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ อีกทั้งหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษยังเป็นพื้นที่ทางทหารแห่งหนึ่งที่รองรับกิจกรรมต่างๆในอุตสาหกรรมไมซ์ (MICE) ในการจัดกิจกรรมเชิงผจญภัยในกลุ่มประชุมสัมมนา

1.3 ศูนย์การบินทหารบก เป็นหน่วยที่จัดอากาศยานและกำลังพลสนับสนุนแผนงานการต่อสู้และแผนยุทธการต่างๆของกองทัพบก ให้การสนับสนุนในภารกิจการปฏิบัติการทางทหารที่มิใช่สงคราม ซึ่งศูนย์การบินทหารบกมีขีดความสามารถในการ ให้ความช่วยเหลือค้นหา และกู้ภัยต่อผู้ประสบภัยพิบัติ เพื่อสนับสนุนส่วนราชการและ องค์กรอื่นใน

การบรรเทาสาธารณภัย ประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการบินทหารบกได้จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์การบินทหารบก ซึ่งแบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 ส่วน คือ พื้นที่การแสดงในร่มซึ่งตกแต่งให้เหมือนกับหอบังคับการบินแสดงประวัติศาสตร์ทางการบินนวัตกรรมการบินตั้งแต่เครื่องบินลำแรกจนถึงลำล่าสุดที่ประจำการพร้อมอุโมงค์กระโดดร่มจำลอง ที่จะพาเราออกไปสู่พื้นที่ และการแสดงกลางแจ้งที่ได้จัดแสดงอากาศยานที่ประจำการในกองทัพบกพร้อมลานบินจำลองพร้อมเครื่องบินทุกรูปแบบและจุดที่สำคัญเห็นจะเห็นแนวบังเกอร์และเครื่องบินที่แสดงการจู่โจมทางอากาศได้อย่างสมจริง อีกทั้งยังมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ ได้แก่ อ่างเก็บน้ำพระงาม และสวนสุขภาพ ม่วงศรีงาม

ในมุมกลับกัน การจัดการท่องเที่ยวในเขตทหาร จังหวัดลพบุรี ทั้ง 3 หน่วย ยังมีข้อจำกัดในการจัดการทั้งด้านปัญหาเศรษฐกิจ งบประมาณในการดูแลรักษาอุปกรณ์ที่นอกเหนือจากการฝึก งบประมาณในการบูรณะซ่อมแซมอาคาร ที่พักที่ใช้เพื่อรับรองกิจกรรมการท่องเที่ยว และภารกิจทางทหารที่แต่ละหน่วยได้รับมอบหมายเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกัน ผู้ให้ข้อมูลให้ความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า การจัดการท่องเที่ยวในเขตทหาร ควรมีหน่วยงานที่ดูแลและรับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวโดยตรง เพื่อให้การจัดการท่องเที่ยวในเขตทหารเกิดความยั่งยืนและเกิดการพัฒนาสอดรับกับนโยบายของกองทัพบก Army Land ต่อไป

2. ความเชื่อมโยงของแหล่งท่องเที่ยวในเขตทหาร จังหวัดลพบุรี

จากข้อมูลสภาพทั่วไปของการท่องเที่ยวในเขตทหาร จังหวัดลพบุรี ชี้ให้เห็นว่าความเชื่อมโยงของสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ในแต่ละหน่วย สามารถมองได้หลากหลายมิติ ทั้งในมิติประวัติศาสตร์ เนื่องด้วยแหล่งท่องเที่ยวมีความเชื่อมโยงกันในด้านประวัติศาสตร์ทางทหารทั้ง ศูนย์การทหารปืนใหญ่, หน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ และ ศูนย์การบินทหารบก ความเชื่อมโยงมิติทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งทางด้านภูมิศาสตร์ ความหลากหลายของพื้นที่ในการทำกิจกรรมทางทหาร และความเชื่อมโยงมิติกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่แต่ละหน่วยคล้ายคลึงกัน ความสัมพันธ์เชื่อมโยงดังกล่าว ล้วนเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยวในเขตทหาร จังหวัดลพบุรี ที่สามารถดำเนินการจัดการท่องเที่ยวได้ในหน่วย และเชื่อมโยงกันระหว่างหน่วย หรือค่ายทหาร เพื่อเป็นการพัฒนาและสร้างมูลค่าทางการท่องเที่ยวในเขตทหาร จังหวัดลพบุรีได้อย่างยั่งยืนต่อไป

3. การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในเขตทหาร จังหวัดลพบุรี

จากการสัมภาษณ์ การสำรวจ การสังเกตทั้งมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาสรุป พบว่า เส้นทางการท่องเที่ยวในเขตทหาร จังหวัดลพบุรีในปัจจุบัน ไม่มีความเชื่อมโยงกันแต่มีความเชื่อมโยงของแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเชื่อมโยงกันในด้านประวัติศาสตร์ทางทหาร แต่ทั้งนี้มีการจัดการท่องเที่ยวในหน่วยทหารแยกออกจากกันอย่างชัดเจน อีกทั้งแต่ละหน่วยมีสำนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยว ที่ดูแลรับผิดชอบเพื่อขานรับนโยบาย Army Land ของกองทัพบก ทั้งนี้การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความหลากหลาย เนื่องด้วยแหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์ในแต่ละหน่วยมีความน่าสนใจแตกต่างกัน สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวได้ 3 เส้นทางดังนี้

เส้นทางที่ 1 เส้นทางหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ ไป ศูนย์การทหารปืนใหญ่ และศูนย์การบินทหารบก

หน่วยที่เป็นหลักในการจัดกิจกรรม คือ หน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ หลังจากพาคณะผู้เยี่ยมชม หรือนักท่องเที่ยวเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวภายในหน่วยแล้ว จากนั้นพาไปเยี่ยมชมในส่วนของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของศูนย์การทหารปืนใหญ่ ไปเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ และด้านประวัติศาสตร์ของศูนย์การบิน

ทหารบก ซึ่งใช้เวลาในการเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง 30 นาที ก่อนจะกลับมายังหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ อีกครั้งเพื่อทำกิจกรรมการท่องเที่ยว หรือเข้าค่าย พักแรมต่อไป

เส้นทางที่ 2 เส้นทางศูนย์การทหารปืนใหญ่ ไป ศูนย์การบินทหารบก และหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ หน่วยที่เป็นหลักในการจัดกิจกรรม คือ ศูนย์การทหารปืนใหญ่ หลังจากพาคณะผู้เยี่ยมชม หรือนักท่องเที่ยวเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวภายในหน่วยแล้ว จากนั้นพาไปเยี่ยมชมในส่วนของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ และแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของศูนย์การบินทหารบก ไปเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ, เชิงผจญภัย, เชิงกีฬา และด้านประวัติศาสตร์ของหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษซึ่งใช้เวลาในการเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง 30 นาที ก่อนจะกลับมายังศูนย์การทหารปืนใหญ่อีกครั้งเพื่อทำกิจกรรมการท่องเที่ยว หรือเข้าค่าย พักแรมต่อไป

เส้นทางที่ 3 เส้นทางศูนย์การบินทหารบก ไป ศูนย์การทหารปืนใหญ่ และหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ หน่วยที่เป็นหลักในการจัดกิจกรรม คือ ศูนย์การบินทหารบก หลังจากพาคณะผู้เยี่ยมชม หรือนักท่องเที่ยวเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวภายในหน่วยแล้ว จากนั้นพาไปเยี่ยมชมในส่วนของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของศูนย์การทหารปืนใหญ่ ไปเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ, เชิงผจญภัย, เชิงกีฬา และด้านประวัติศาสตร์ของหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ ซึ่งใช้เวลาในการเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง 30 นาที ก่อนจะกลับมายังศูนย์การทหารปืนใหญ่อีกครั้งเพื่อทำกิจกรรมการท่องเที่ยว หรือเข้าค่าย พักแรมต่อไป

ทั้งนี้ ผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลบางส่วนได้ทดลองนำเที่ยวตามเส้นทางทั้ง 3 เส้นทางที่กำหนดแต่เนื่องจากข้อจำกัดทางราชการทหารและสถานการณ์โควิด 19 ที่ไม่สามารถทดลองนำเที่ยวให้กับผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด และทดลองนำเที่ยวให้กับคณะนักท่องเที่ยวได้ แต่การระดมความคิดเห็นระหว่างผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตทหารทั้ง 3 หน่วยงาน พบว่าการพัฒนาเส้นทางดังกล่าวจะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มหลักคือกลุ่มประชุมสัมมนาเพิ่มขึ้น รวมถึงนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายคือ กลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไปได้มากขึ้น เนื่องด้วยในปัจจุบันการท่องเที่ยวในเขตทหารได้จัดทำเพียงในพื้นที่ที่หน่วยรับผิดชอบเท่านั้น การเข้าชมเป็นหมู่คณะต้องทำหนังสือเข้าไปติดต่อ หากต้องการเยี่ยมชมทั้ง 3 หน่วย ต้องทำหนังสือติดต่อ 3 ฉบับ แต่ถ้าหากมีการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงกัน หน่วยจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานระหว่างหน่วย นักท่องเที่ยวสามารถลดขั้นตอนในการขอเข้าเยี่ยมชมแต่สามารถเยี่ยมชมและทำกิจกรรมการท่องเที่ยวได้หลากหลายเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษา พบว่า การจัดการท่องเที่ยวในเขตทหาร จังหวัดลพบุรี สามารถมองได้หลายมิติ ทั้งในมิติด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว มีการดำเนินงานตามแนวทางและนโยบายที่กองทัพบกรวมถึงสำนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยวกองทัพบกได้วางไว้ แต่ละหน่วยมีสำนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยว ในการตอบรับนโยบาย Army Land มิติด้านคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว ประเด็นการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สามารถเข้าถึงได้ง่าย เนื่องจากลพบุรีเป็นเมืองทหาร แต่จุดด้อย คือ ป้ายบอกทาง สวนประเด็นสภาพภูมิทัศน์แต่ละหน่วยมีการดูแลสภาพพื้นที่โดยรวมให้เป็นระเบียบเรียบร้อยอยู่แล้ว และ มิติด้านคุณภาพกิจกรรม มีการสอดแทรกเรื่องความมีวินัย และ ความสามัคคี อาจจะต้องมีการจัดสรรเวลาในแต่ละกิจกรรมให้มีความเหมาะสม สอดคลองกับสภาพธรรมชาติของพื้นที่ และมีการจัดการฝึกอบรมหรือส่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวไปเข้ารับการศึกษาการจัดการนันทนาการ การจัดการท่องเที่ยวเพิ่มเติม เพื่อพัฒนาสู

ความเป็นมืออาชีพ สอดคล้องกับการศึกษาของ ธัชนัย ทองอู๋ และ อนุรักษ์ เรืองรอบ (2563) ที่พบว่ากำลังพลได้รับการสนับสนุนทั้งจากการส่งเสริมให้มีการพัฒนาความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น จากการอบรม การสัมมนา อีกทั้งการได้รับโอกาสในการเลื่อนตำแหน่ง เลื่อนระดับชั้นยศ ย่อมทำให้กำลังพลมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน และเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

ทั้งนี้ หน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ, ศูนย์การทหารปืนใหญ่ และศูนย์การบินทหารบก ล้วนเป็นหน่วยทหารที่มีสภาพแวดล้อมในการจัดการท่องเที่ยวในเขตทหาร ได้เป็นอย่างดีเยี่ยม เนื่องด้วยมีประวัติศาสตร์ความเป็นมา พิพิธภัณฑ์ อนุสรณ์สถาน และร่องรอยของประวัติศาสตร์อยู่ในทุกหน่วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ นนทิภัค เพียรโรจน์, สิริภัทร์ โชติช่วง และ ณัฐมน ราชรักษ์ (2558) ที่พบว่า แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ และกิจกรรมทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีนับว่าเป็นศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ และที่สำคัญคือ ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวในเขตทหารค่อนข้างต่ำกว่าแหล่งท่องเที่ยวทั่วไป และมีผู้เชี่ยวชาญ มีทักษะความสามารถในการดูแลในการทำกิจกรรมด้านต่าง ๆ สอดคล้องกับการศึกษาของ พัฏฐ์รดา แสงศรี และ ฐิรชญา มณีเนตร (2560) ที่พบว่าค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวในเขตทหารต่ำกว่าแหล่งท่องเที่ยวทั่วไปและส่วนใหญ่มีแนวโน้นที่จะเดินทางกลับมาท่องเที่ยวอีกและพร้อมที่จะแนะนำให้เพื่อนหรือคนรู้จักเดินทางมา อีกทั้ง แต่ละหน่วยมีความเชื่อมโยงกันในด้านประวัติศาสตร์ทางทหาร ความเชื่อมโยงมิติทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งทางด้านภูมิศาสตร์ ความหลากหลายของพื้นที่ในการทำกิจกรรมทางทหาร และความเชื่อมโยงมิติกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่แต่ละหน่วยคล้ายคลึงกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความพรั่งพร้อมในการจัดการท่องเที่ยวในเขตทหาร สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชมภูนุช หุ่นนาค (2558) ที่พบว่า ความเชื่อมโยงของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 4 มิติ คือ (1) มิติด้านวิถีชีวิตชุมชน (2) มิติด้านวัฒนธรรม และศาสนา (3) มิติด้านประวัติศาสตร์ และ (4) มิติด้านทรัพยากรธรรมชาติ เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นทราบถึงความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยวในจังหวัดสมุทรสงครามที่หลากหลาย และสามารถดำเนินการได้ในทุกอำเภอ และเชื่อมโยงกันระหว่างอำเภอ เพื่อเป็นการพัฒนาและสร้างมูลค่าทางการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืนต่อไป

ในมุมกลับกัน การจัดการท่องเที่ยวในเขตทหาร จังหวัดลพบุรี ทั้ง 3 หน่วย ยังมีข้อจำกัดในการจัดการทั้งด้านปัญหาเศรษฐกิจ งบประมาณในการดูแลรักษาอุปกรณ์ที่นอกเหนือจากการฝึก งบประมาณในการบูรณะซ่อมแซมอาคาร ที่พักที่ใช้ในรับรองกิจกรรมการท่องเที่ยว และภารกิจทางทหารที่แต่ละหน่วยได้รับมอบหมายเพิ่มขึ้น รวมถึงการจำกัดพื้นที่สงวนไว้สำหรับการฝึกทางทหาร แต่ทั้งนี้การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในเขตทหาร จังหวัดลพบุรี ผู้วิจัยได้นำเสนอไว้ 3 เส้นทาง ได้แก่ เส้นทางที่ 1 เส้นทางหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ ไป ศูนย์การทหารปืนใหญ่ และศูนย์การบินทหารบกเส้นทางที่ 2 เส้นทางศูนย์การทหารปืนใหญ่ ไป ศูนย์การบินทหารบก และหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ และเส้นทางที่ 3 เส้นทางศูนย์การบินทหารบก ไป ศูนย์การทหารปืนใหญ่ และหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ เนื่องด้วยแหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์ในแต่ละหน่วยมีความน่าสนใจแตกต่างกัน แต่ละหน่วยทหารต่างบริหารจัดการการท่องเที่ยวตามสายงานการบังคับบัญชา ไม่มีการเชื่อมโยงกัน ซึ่งหากนักท่องเที่ยวสนใจพื้นที่หน่วยไหนต้องทำหนังสือขออนุญาตเข้าเยี่ยมได้แค่หน่วยนั้น หากจะไปยังอีกหน่วยต้องขออนุญาตอีกครั้ง ซึ่งเกิดความยุ่งยากแก่คณะผู้เยี่ยมชมและนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เนื่องด้วยข้อจำกัดของพื้นที่ทหารทำให้ต้องเข้าใจในบริบทพื้นที่ แต่ทั้งนี้หากกองทัพบกและสำนักงานการท่องเที่ยวกองทัพบกต้องการให้ Army Land ดินแดนท่องเที่ยวในเขตทหารประสบผลสำเร็จ ต้องมีการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวและต้องมีการประเมินผลการจัดการท่องเที่ยวในเขตทหารแต่ละพื้นที่เพื่อให้ทราบถึง

ความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อจัดการท่องเที่ยวในเขตทหารให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่ทั้งนี้ก็ต้องอยู่ในขอบเขตที่ยอมรับเนื่องด้วยเขตทหารเป็นพื้นที่สงวนไว้สำหรับการฝึกทางทหาร สอดคล้องกับงานวิจัยของบรรจบ มูลเชื้อ (2563) ที่พบว่าการจัดการท่องเที่ยวโดยทหารจำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบของปัจจัยหลายปัจจัยและใช้วิธีการที่หลากหลายในการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อให้การบริหารจัดการและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ และควรมีการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในเขตทหาร ที่มีพื้นที่ในจังหวัดเดียวกันหรือใกล้เคียงกันไว้ด้วยกันหรือจัดเป็นเส้นทางเดียวกัน เพื่อลดความยุ่งยากในการเข้าไปท่องเที่ยวในเขตทหารของนักท่องเที่ยวอีกด้วย อีกทั้งการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวยังสร้างโอกาสในการจัดการท่องเที่ยวและก่อให้เกิดรายได้ในเส้นทางการท่องเที่ยวนั้น ๆ ด้วย

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยโดยแยกพื้นพี่และทำการสัมภาษณ์ เก็บข้อมูลเฉพาะหน่วยเท่านั้น ดังนั้นผลการวิจัยในส่วนของการพัฒนาเส้นทาง เป็นเพียงข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในเขตทหาร จังหวัดลพบุรีเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดผลสำเร็จและเกิดการท่องเที่ยวในเขตทหารอย่างยั่งยืนในจังหวัดลพบุรี การศึกษาครั้งต่อไปควรมีการจัดประชุมกลุ่มร่วมกันทั้ง 3 หน่วยทหารที่มีการจัดการท่องเที่ยวในเขตทหารเพื่อให้หารือและประสานงานกัน ทดลองเส้นทางการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกัน เพื่อประเมินผลการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในเขตทหาร จังหวัดลพบุรี ให้เป็นรูปธรรมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

คมชัดลึก.(2562). Army Land ดินแดนท่องเที่ยวในเขตทหาร. สืบค้นเมื่อ 19 พฤษภาคม, 2563 จาก https://www.komchadluek.net/news/government-of-thailand/366364

ชนิษฐา ใจเป็ง. (2562). การท่องเที่ยวในเขตทหารตามศาสตร์พระราชา: ค่ายจิรประวัติ จังหวัดนครสวรรค์. *การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติราชภัฏสุราษฎร์ธานีวิจัย ครั้งที่ 15* วันที่ 12 – 13 ธันวาคม 2562 มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. 601 – 607

ธัชนัย ทองอู่ และ อนุรักษ์ เรืองรอบ. (2563). ปัจจัยด้านลักษณะงานที่ส่งผลต่อขวัญและกำลังใจ และความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของกำลังพล สังกัดกรมกำลังพลทหารบก. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม. 15 (1), 61 – 73 [ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์]*

นนทิภัค เพียรโรจน์, สิริภัทร์ โชติช่วง และ ณัฐมน ราชรักษ์. (2558). การเชื่อมโยงเส้นทางและการส่งเสริมการตลาดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของกลุ่ม 4 จังหวัดในภาคใต้ของประเทศไทย. *วารสารวิทยาการจัดการ.* 32 (2), 89 – 115

บรรจบ มูลเชื้อ(นาวาเอก). (2563). รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่กองทัพเรือ.*วารสารมหาจุฬาวิชาการ* .7(1) , 288 – 300

พัฏฐ์รดา แสงศรี และ ฐิรชญา มณีเนตร. (2560). พฤติกรรมนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ทหาร: กรณีศึกษา กองพลทหารม้าที่ 3 ค่ายเปรมติณสูลานนท์. *การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษา ระดับชาติและนานาชาติ* วันที่ 10 มีนาคม 2560 ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น , 1737 – 1742 [ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์]

วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง และคณะ. (2547).*เส้นทางท่องเที่ยวสถาปัตยกรรมเชิงประวัติศาสตร์.* คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่:เชียงใหม่.

วิภาวรรณ ปิ่นแก้ว. (2551). *แนวทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุพจน์ เพ็ชรคง. (2560). *แนวทางการพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่หน่วยบัญชาการนาวิกโยธินกองทัพเรือ (ค่ายกรมหลวงชุมพร) (*วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต) วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.

สำนักงานการท่องเที่ยวของกองทัพบก. (2544). *แผนแม่บทการท่องเที่ยวภายในหน่วยทหาร พ.ศ.2544–พ.ศ. 2553.* กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยวกองทัพบก.